

Què ens passa, amb les preposicions?

ROSER LATORRE

Diríem que darrerament va proliferant, per influència del castellà, un ús impropï de les preposicions en algunes expressions concretes. Vegem-ne unes quantes:

- [1] *Li agrada molt jugar als cromos i a les «canicas».
- [2] *Feia pudor a fregit, avui, aquella sala.
- [3] *A què fa olor, la teva ciutat?
- [4] *Aquest lluç té gust a bacallà.

Si passem [1] al castellà, tindrem:

Le gusta mucho jugar a los cromos y a las canicas.

Però què ens diuen, els nostres diccionaris?

Tant el Diccionari del IEC com el de la Gran Enciclopèdia Catalana no ens parlen de jocs d'infants a l'entrada del verb JUGAR. Però sí que ho fan el Fabra i el *Diccionari català-valencià-balear* en una de les accepcions d'aquell verb, i amb la mateixa definició: *entretenir-se, els infants, fent diversos exercicis més o menys reglamentats, imitant el que veuen fer als grans, etc.*

I el Fabra ens dona diversos exemples, tant dels jocs infantils (alguns dels quals són potser més característics del temps de Fabra que d'avui), com dels que podríem anomenar d'*adults*: *jugar a fet, a bales, a coudinar, a (fer) visites; jugar als escacs, al dòmino, a cartes; jugar al tennis, al futbol...*

En els exemples dels jocs infantils, veiem que el català prescindeix de l'article darrere de la preposició, però la tendència és també de fer-ho en la majoria dels altres casos.

Diccionari del IEC: *jugar a escacs*.

Diccionari castellà-català de la Gran Enciclopèdia Catalana: *jugar al (o a) tennis, al (o a) futbol*.

La frase [1], calcada del castellà, seria, doncs, en bon català:

Li agrada molt jugar a cromos i a bales.

Els qui fan servir el barbarisme «canicas» no deuen haver tingut la sort d'aprendre de cap àvia –o avi!– aquella cançoneta infantil –*La campaneta*– que, musicada per la pedagoga Narcisa Freixas, fa en una de les estrofes:

anirem a jugar a bales fins a l'hora de sopar...

Observem la expressió viciosa [2], que es traduiria en castellà:

Olía a frito, hoy, aquella sala.

En català, per a parlar de males olors, tenim el verb PUDIR (a) i l'expressió verbal *fer pudor* (de). Calia dir, doncs:

Feia pudor de fregit, avui, aquella sala.

O bé:

Pudia a fregit, avui, aquella sala.

El mateix mal ús apareix amb el mot *olor* quan diem [3]:

*A què fa olor, la teva ciutat?

en lloc de:

De què fa olor, la teva ciutat?

En el *Diccionari castellà-català* de la Gran Enciclopèdia Catalana veiem bé les diferències entre les dues llengües, perquè tradueix «olor (buen olor) a rosas» per *olor de roses*, i «olor (mal olor) a chamusquina» per *pudor de socarrim*.

I Maria Moliner, a l'entrada *oler* del seu *Dicciona-*

rio de uso del español, diu: *se le aplican los adverbios bien o mal según que el olor sea agradable o desagradable: el jazmín huele bien, el amoníaco huele mal; esta esencia huele a rosa; el amoníaco huele a huevos podridos*.

Qui sap si a aquesta forma única del castellà per a expressar bones o males olors no és deguda la tendència d'alguns catalano-parlants a rebutjar el mot *pudor*, com si en pronunciar-lo haguéssim de ferir les orelles d'altri...?

Perquè, quan diem:

Quina mala olor que fa, aquest carrer!

per no dir:

Quina pudor que fa, aquest carrer!

no en fem minvar pas els efectes, malauradament!

I aquí escau de citar encara un altre calc relacionat amb les olors:

*Això, senyor X, olora molt malament...

del castellà:

huele muy mal.

(Cal dir que el Sr. X era el presentador d'un programa de ràdio, i un oient el qui feia el comentari.)

Hauria hagut de dir:

Això fa molt mala olor,

o:

fa pudor de...

En l'oració [4] de les exposades a l'inici d'aquest comentari gramatical, la forma genuïna catalana també és oblidada quan diem:

*Aquest lluç té gust a bacallà.

en comptes de:

Aquest lluç té gust de bacallà.

Una altra cosa fóra si empràvem el verb SABER (a):

tenir un sabor, una olor determinats.

Aquest llard sap a ranci (en el Diccionari del IEC). Un verb que regeix igual que el castellà *saber*:

Esta merluza sabe a bacalao, o, en català:

Aquest lluç sap a bacallà.

I si consultem el *Diccionari castellà-català* de la Gran Enciclopèdia Catalana veiem que tradueix «saber a» per *saber a*, o *tenir gust de*; «saber bien», per *ésser bo o gustós*, i «saber mal» per *tenir mal gust*.

Podem afegir-hi l'expressió *de gust*:

ho he pagat de gust.

en castellà:

a gusto o con gusto.

Una expressió que tanmateix admet totes dues preposicions, i que el *Diccionari català-valencià-balear* ens documenta amb aquests refrans:

Tot lo que ve de gust, engreixa.

Menjar a gust i vestir a l'ús.

Càrrega de gust, no pesa

(més «amable» que l'adagi corresponent castellà:

sarna con gusto, no pica, que algú tant fa servir).◆

NOTA: En el comentari anterior «Règims verbals, etc.», una nota de la Redacció feia constar l'opinió exposada en el *Diccionari auxiliar* de Josep Ruaix, que aconsella de considerar correcte l'ús transitiu del verb PEGAR quan significa 'donar cops (a algú)'. Encara que hi deu haver usos populars en aquest sentit, propis d'alguna comarca catalana, la qual cosa pot ser bona de respectar en el llenguatge col·loquial, considerem que en l'ús formal convindria, de moment, no allunyar-se dels diccionaris normatius.